

ARBETSMILJÖ VERKET

INSPEKTIONSMEDDELANDE

Datum
2006-06-30

Vår beteckning
AIST 2005/43467

Sid
1 (5)

Distriktet i Stockholm
Göran Dalin, 08-475 01 26

Stockholms kommun
Stadsledningskontoret
105 35 STOCKHOLM

dokument 75813

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
KF/KS Kansli

Ink. 2006-07-05

Dnr:

Till: SBN Ålrvägen, Kop. PAS

Resultatet av inspektionen

Ert org. nr 212000-0142
Arbetsställe Solbergaskolan
Besöksadress Lerkrogsvägen 28, Hägersten
Besöksdatum 2006-05-17
Deltagare i inspektionen: Thomas Dahl, bitr rektor
Thomas Carrass, bitr rektor
Erkki Pirkola, vaktmästare
Lars Isgren, arbetsmiljöinspektör, Arbetsmiljöverket
Göran Dalin, arbetsmiljöinspektör, Arbetsmiljöverket

Ni ska före den 15 oktober 2006 informera Arbetsmiljöverket vad ni har gjort med anledning av de brister och krav vi redovisar här. Av svaret bör framgå att skyddsombudet har tagit del av redovisningen till oss. Var vänlig ange vår beteckning i svaret. Se 7 kap 3 § arbetsmiljölagen.

Brister och krav

Systematiskt arbetsmiljöarbete

1. Rutiner för undersökning, riskbedömning och handlingsplaner

Brister

För tillfället har Solbergaskolan ett inte helt organiserat förebyggande arbete för att undvika ohälsa och olycksfall i arbetet. Rutiner finns för närvarande inte fullt ut vad gäller regelbundna undersökningar, riskbedömningar och i upprättandet av handlingsplaner.

Rutiner för regelbundna undersökningar av arbetsmiljön kan gälla, t ex:

- fysiska/tekniska risker/brister i lokalerna
- belastningsergonomiska risker/brister som t ex rör fysisk arbetsbelastning, lokaler, utrustning och synergonomi
- psykosociala risker/brister som t ex rör arbetsklimat, trivsel och samarbete

Ni redovisade vid inspektionen att ni ännu inte gjort någon skydds rond för 2006, att ni arbetar med en riskbedömning men inte sammanställt och att ni håller på att sammanställa genomförd psykosocial undersökning (trots mycket låg svarsfrekvens). Någon systematisk undersökning av belastningsergonomin eller om buller har inte gjorts. Någon aktuell handlingsplan för arbetsmiljö-åtgärder finns ännu inte.

Rutiner ska finnas för att göra årliga undersökningar av arbetsförhållandena, dokumentera dessa, göra riskbedömning på upptäckta risker/brister i arbetsmiljön och upprätta handlingsplan på tidsplanerade åtgärder som sedan ska följas upp.

Krav

Ni ska se till att ni i förebyggande syfte regelbundet undersöker arbetsförhållandena ur alla arbetsmiljöaspekter och bedömer riskerna för att någon kan komma att drabbas av ohälsa eller olycksfall i arbetet.

Riskbedömningen ska dokumenteras skriftligt. I riskbedömningen ska anges vilka risker som finns och om de är allvarliga eller inte. Med hjälp av riskbedömningen ska ni vidta åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. De risker som inte kan åtgärdas direkt ska tidsplaneras och dokumenteras i en handlingsplan där det också ska framkomma vem som ska se till att de olika åtgärderna vidtas.

Handlingsplanen ska översändas till Arbetsmiljöverket.

Se 8 och 10 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete samt 7 kap 3 § arbetsmiljölagen.

Exempel på checklista för skydds rond, ergonomiundersökning och undersökning av arbetsklimatet finns hos Prevent, med internetadress "www.prevent.se".

Till hjälp att upprätta en handlingsplan kan användas Arbetsmiljöverkets blankett "Blankett för riskbedömning och handlingsplan" som har benämningen ADI 544 och som delades ut vid inspektionen. Den kan även hämtas upp på Arbetsmiljöverkets hemsida www.av.se

2. Rutiner vid våld och hot

Brister

Vid inspektionen genomgicks våldshändelsen i september 2005 då fyra elever hissade upp en pojke i de romerska ringarna i idrottshallen varefter han släpptes ner våldsamt med axelskada och rädsla som följd.

Information om händelsen gavs därefter till all personal, föräldrar och elever.

Någon ny allvarlig händelse har inte inträffat.

Någon särskild utredning med anledning av händelsen har inte gjorts. Däremot har ett antal akuta åtgärder vidtagits.

Det som är något oklart är vilka åtgärder som vidtagits för att förebygga ett upprepande av händelsen, det kan gälla upprättande av värdegrunder och ordningsregler, genomföra informationsinsatser m.m.

Krav

Ni ska redovisa vilka åtgärder ni vidtagit i förebyggande syfte för att minimera ett upprepande av allvarliga händelser av våld och hot i skolan.

Se 2-3 §§ i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1993:2) om våld och hot i arbetsmiljön

3. Första hjälpen och krisstöd

Brister

Vid genomgång av rutiner vid första hjälpen och krisstöd framkom oklarheter i vad som finns på skolan.

Det är viktigt att det finns tydliga rutiner då det är behov av första hjälpen och då krisstöd behöver användas.

Kunskaper i första hjälpen är en viktig komponent vid olyckor som inträffar på skolan. Det är för närvarande något oklart vilka som har sådana kunskaper.

Krav

Ni ska se till att det finns tillräckligt med personal som har kunskaper i första hjälpen.

Ni ska se till att ni har skriftliga rutiner vid första hjälpen och vid krisstöd.

Se 5-7 §§ i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter AFS 1999:7 om första hjälpen och krisstöd.

Inspektionen

Besöket föranleddes av en arbetsskadeanmälan från skolan med anledning av en våldshändelse på skolan.

Syftet med inspektionen var att i första hand gå igenom de rutiner som skolan har vad gäller våld och hot, detta kopplat till reglerna i Arbetsmiljöverkets föreskrifter AFS 2001:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete och Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter AFS 1993:2 om våld och hot i arbetsmiljön.

Vid inspektionen genomgicks i sammanträdesform skolans dokument och rutiner vad gäller våld och hot samt det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetsmiljösituationen på skolan.

Vid sammanfattningen av besöket konstaterade Arbetsmiljöverket att skolan har bra rutiner/handlingsplaner vid våld och hot men att det där finns några brister som kan åtgärdas. Vad gäller det systematiska arbetsmiljöarbetet finns brister i rutinerna som skolan behöver åtgärda.

Ovan har angivits bristerna/riskerna i arbetsmiljön och medföljande krav på åtgärder med hänvisning till gällande arbetsmiljöbestämmelser.

Skyddsombudens medverkan

Arbetsmiljöverket förutsätter att skyddsombudet får delta vid planering av åtgärderna. Se 6 kap 4 § arbetsmiljölagen.

Information

Ett inspektionsmeddelande är en uppmaning till er att vidta åtgärder för att undanröja de brister och risker som kom fram vid inspektionen. Kraven är ställda utifrån Arbetsmiljöverkets tillämpning av gällande arbetsmiljoregler. Om ni inte vidtar åtgärder kan Arbetsmiljöverket komma att besluta om ett föreläggande eller förbud i ärendet.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter utvecklar och preciserar arbetsmiljölagen inom arbetsmiljöområdet. Föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1 senast ändrad 2003:4) beskriver hur det går till att skapa en säker arbetsmiljö.

Saknas kunskap eller kompetens för det systematiska arbetsmiljöarbetet i den egna verksamheten ska arbetsgivaren anlita företagshälsovården eller motsvarande hjälp utifrån.

Besök Arbetsmiljöverkets webbplats www.av.se när ni vill veta mer om oss och om lagar och föreskrifter om arbetsmiljö.

Har ni frågor att ställa går det bra att kontakta oss.

Göran Dalin
Arbetsmiljöinspektör

Kopia skickad till:

Älvsjö stadsdelsförvaltning, Box 48, 125 21 ÄLVSJÖ
Bitr rektor Thomas Dahl och Thomas Carrass, Solbergaskolan, Lerkrogsvägen
28, 126 79 HÄGERSTEN
Skyddsombud för Solbergaskolan, a.s.o.

Älvsjö stadsdelsförvaltning

Information om våld och hot i arbetsmiljön

FÖRESKRIFTEN

Föreskriften om "Våld och hot i arbetsmiljön", AFS 1993:2, gäller där det kan finnas risk för våld eller hot om våld i arbetsmiljön (olaga hot, våld eller hot mot tjänsteman, ofredande).

Arbetsgivaren ansvarar för arbetsmiljön. Inom Älvsjö stadsdelsförvaltning är detta ansvar överfört/delegerat till chefer/arbetsledare.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings policy är att inte tolerera våld och hot i arbetsmiljön.

- En polisanmälan bör göras om en hotfull situation inträffar.
  - Våld- och hotsituationer ska alltid följas upp.

I ARBETE DÄR DET KAN FINNAS RISK FÖR VÅLD ELLER HOT OM VÅLD, KRÄVS AV CHEF/ARBETSLEDARE FÖLJANDE:

1. Utbildning och instruktion ska ges till medarbetarna.
2. Risker ska utredas och förebyggas.
3. Snabb hjälp ska kunna ges.
4. Ensamarbete får inte förekomma vid påtagliga risksituationer.
5. Alla våld- och hothändelser ska följas upp.
6. Hjälp och stöd ska ges när någonting hänt.

Vet du vilka risksituationer som kan finnas i Din verksamhet?

En god grund för säkerhetsarbete är att sätta sig ner i en arbetsgrupp och resonera om vilka risker det finns på enheten och på vilket sätt dessa risker kan elimineras.

Kartläggning är viktig för:

- att minska riskerna i arbetsmiljön genom att eventuella brister i den fysiska miljön, arbetets organisation och det psykologiska stödet på arbetsplatsen upptäcks och kan åtgärdas.
- att öka den mentala beredskapen inför våld och hot och därigenom minska de psykiska följdverkningarna av våld- och hotsituationer.

Tänkbara risksituationer i vår verksamhet:

- klient/elev medför kniv eller annat tillhugge
- klient är påverkad och avvisas
- klient får avslag på begärt bistånd
- vid hembesök
- vid vårdnadstvister
- vid missbruk
- okända personer i våra lokaler som upplevs som hotfulla
- vid inbrott när den misstänkte finns inne i lokalen
- vid upptäckt av inbrott
- vårdtagare är psykiskt sjuk/senildement/utvecklingsstörd

RISKFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

Att göra sig själv och andra medvetna om ofrånkomliga risker i arbetet är en nödvändig inledning till det förebyggande arbetet.

1. Organisatoriska åtgärder

Metoder för att minska riskerna:

- regelbunden översyn av regler och rutiner
- anpassa personalsammansättning till arbetsbelastningen och behov av kompetens
- utvecklande och stödjande ledning
- beakta behovet av handledning
- ta hänsyn till de särskilda förhållanden som arbetet innebär

2. Utbildning och information

- arbetsmiljöinstruktion ska ingå
- fort- och vidareutbildning där utbildning att möta människor i kris och konflikthantering ingår
- utbildning i våld- och hotförebyggande åtgärder och beredskap för våld och hot
- medvetenhet om olika känslomässiga reaktioner

3. Tekniska åtgärder

- lokalerna disponeras och utrustas med hänsyn till olika riskfaktorer
- behovet av säkerhetsåtgärder beaktas i lokaler med attraktiv utrustning
- personburen teknisk säkerhetsutrustning ska finnas tillgänglig vid behov
- ev lokala rutiner, t.ex. att var och en ansvarar för att dörrar och fönster är låsta

Alla våld- och hothändelser ska alltid rapporteras till närmaste chef/arbetsledare och anmälan göras, se **Flik 19, blankett 12**

OBS!

Det ingår i allas skyldighet att följa uppsatta regler och rutiner för att förebygga våld- och hothändelser.

TÄNKBARA REAKTIONER EFTER VÅLD- OCH HOTHÄNDELSE

Efter en traumatisk händelse, vilket våld och hot oftast upplevs som, är det vanligt och normalt att hamna i en psykisk kris. Upplevelsen av kris är en allmänmänsklig, naturlig reaktion på det inträffade. Se vidare under nästa flik, flik 16 "Första hjälpen och krisstöd".

NÅGRA TUMREGLER VID VÅLD - OCH HOTSITUATION

- * Försök behålla lugnet
- * Lyssna aktivt
- * Respektera revir
- * Skapa andrum
- * Ta den andre på allvar
- * Använd din yrkeskunskap
- * Hota inte själv
- * Håll dig till sakfrågan
- * Undvik vinnare/förlorare situation

Handlingsplan vid våld eller hot om våld. Solberga skolan

Skolpersonalens befogenheter (Utdrag från www.skolverket.se)

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling innebär stärkt skydd för barn och elever. Men det innebär också ökade skyldigheter för skolans personal att förebygga, utreda och åtgärda alla former av kränkande behandling. Med anledning av detta väcks frågan om vilka befogenheter skolan har att ingripa mot elever som uppträder hotfullt, stör ordningen eller på annat sätt uppträder på ett sätt som inte kan accepteras.

Den i princip enda situation då användande av våld kan anses godtagbart är vid en nödvärns- eller nödsituation.

Läraren får visa ut en grundskoleelev från undervisningslokalen för högst återstoden av pågående undervisningspass eller låta eleven under uppsikt stanna i skolan högst en timme efter skoldagens slut.

En elev i grundskolan får aldrig avstängas från undervisningen även om eleven uppträder hotfullt.

Vid överträdelse av skolans ordningsregler får påföljden inte strida mot någon lag eller författning.

Kollektiv bestraffning av elever är inte tillåtet.

En elev kan inte flyttas till en annan skola av disciplinära skäl utan som en stödåtgärd för att en elev ska bättra sig.

Med stöd av brottsbalkens nödregel kan föremål omhändertas för att avvärja omedelbar fara. Det är tillåtet för skolledningen att öppna och visitera elevskåp under förutsättning att eleverna fått information om att skåpen inte är privata.

Slutna väskor får inte öppnas och genomsökas.

Skolpersonal har inte några befogenheter att genomföra kroppsvisitation utan samtycke.

Kroppsligt ingrepp, t.ex. alkoholtest, måste byggas på frivillighet.

Senast granskad: 24 april 2006
Innehållsansvar: Rättssekretariatet

När våld eller hot om våld upptäcks:

Alla vuxna som arbetar i skolan har en självklar rätt/skyldighet att ingripa när man bevittnar eller får reda på händelser som utgör våld eller hot om våld.

Den som uppmärksammar en sådan handling ska omedelbart tillkalla andra vuxna såsom bitr. rektor, kollegor i närheten, berörda ansvarslärare men får inte utsätta sig själv för fara vid ingripandet.

Agera enligt följande:

1. Våld mellan elever

1. Pågående lektion/verksamhet avbryts omedelbart.

2. Tillkalla andra vuxna! Avbryt lektioner för att ingripa.

3. En bedömning av möjligheten att gå emellan är svår och måste ske från fall till fall.

Gå emellan endast om du kan göra det utan personlig risk annars invänta fler vuxna.

4. En vuxen tar hand om den ena eleven. En annan vuxen tar hand om den andra eleven. Eleverna skiljs från klassen och varandra. Lämna inte eleverna ensamma!
5. En vuxen tar hand om klassen ifall det sker under pågående lektion.
6. Tillkalla bitr. rektor om så inte redan skett.
7. Informera ansvarslärare om så inte redan skett.
8. Allvarssamtal med var och en av de inblandade för att få ordentlig bild av det som inträffat.
9. Om bedömningen görs att våldet kan fortsätta tillkallas förälder omedelbart av bitr. rektor eller ansvarslärare. Föräldern hämtar hem sitt barn.
10. Berörda föräldrar informeras samma dag av bitr. rektor eller ansvarslärare. Man undersöker vid samtalet hur eleven mår och om denne kan komma nästa skoldag som vanligt.
11. Undervisande lärare i berörda elevers klasser delges information om det inträffade så snart som möjligt för att kunna vara uppmärksamma på eleverna ifråga.
12. Uppföljningssamtal sker inom en vecka. Vid detta medverkar ansvarslärare och bitr. rektor. Nätverkshuset kan också involveras.
13. Steg 1-12 dokumenteras av bitr. rektor som gör polisanmälan och i de fall där det är allvarligt tillbud eller olycka görs även information till arbetsmiljöverket.

2. Våld mellan elev och vuxen

1. Pågående lektion/verksamhet avbryts omedelbart.
2. Tillkalla andra vuxna! Avbryt lektioner för att ingripa.
3. En bedömning av möjligheten att gå emellan är svår och måste ske från fall till fall.
Gå emellan endast om du kan göra det utan personlig risk annars invänta fler vuxna.
4. En vuxen tar hand om eleven och skiljer denne från klassen. En annan vuxen tar hand om sin kollega. Lämna inte eleven eller den vuxne ensam!
5. En vuxen tar hand om klassen ifall det sker under pågående lektion.
6. Tillkalla bitr. rektor om så inte redan skett.
7. Informera ansvarsläraren om så inte redan skett.
8. Allvarssamtal med eleven.
9. Förälder kontaktas omedelbart av bitr. rektor. Föräldern hämtar hem sitt barn, efter att samtalats vid med bitr. rektor eller ansvarslärare.
10. Ansvarsläraren kontakter hemmet samma eftermiddag/kväll för att ta reda på hur eleven mår och om denne kan komma nästa skoldag som vanligt.
11. Undervisande lärare i berörd elevs klass delges information om det inträffade så snart som möjligt för att kunna vara uppmärksamma på eleven ifråga.
12. Uppföljningssamtal sker inom en vecka. Vid detta medverkar ansvarslärare och bitr. rektor.
13. Den vuxne (om det är någon från skolans personal) erbjuds olika typer av samtal/stöd och även företagshälsovården kan kontaktas. Kontakt tas även av med den vuxnes fackliga organisation.
14. Den vuxne får skriva en redogörelse om det som inträffat.
15. Steg 1-14 dokumenteras av bitr. rektor som gör polisanmälan, samt till arbetsmiljöverket om det är allvarligt tillbud eller olycka.

Den som ingriper och tar hand om klassen. Var uppmärksam på följande:

Det kan vara omöjligt att återuppta lektionen.

Eleverna som bevittnat händelsen kan vara chockade och upprörda. Masshysteri kan uppstå.

Det kan finnas personer som vill jaga upp situationen och förvärra läget. Detta måste förhindras.

Försök hålla klassen samlad. Undvik diskussion i hela klassen och gå inte i svaromål utan var lyssnare.

En dialog kan ske i smågrupper för att bearbeta känslor av ilska, förtvivlan eller rädsla. Om händelsen skett utanför klassrummet kan flera klasser vara berörda.

Följande två frågor måste diskuteras i arbetslagen innan något händer för att hålla en mental beredskap:

Vad gör du som tar hand om en utsatt eller chockad kollega?

Vad gör du som tar hand om en attackerande eller utsatt elev?

Se vidare Solbergaskolans krishanteringsplan.

Solberga HT 2006
/Ann-Katrin Averstedt

Älvsjö stadsdelsförvaltning

Information om första hjälpen och krisstöd

FÖRSTA HJÄLPEN OCH KRISSTÖD

Arbetskyddsstyrelsens föreskrift "Första hjälpen och krisstöd" AFS 1999:7 gäller för all verksamhet som omfattas av arbetsmiljölagen.

Med första hjälpen menas

åtgärder som vid olycksfall och akut sjukdom omedelbart måste vidtas på plats för att upprätthålla livsviktiga kroppsfunktioner eller hindra vidare skadeutveckling, åtgärder som ögonspolning och nödduschning som måste ske för att hindra vidare skada efter stänk, översköljning e. dyl., samt åtgärder som behöver göras för att så snabbt som möjligt få den skadade eller sjuke under medicinsk vård.

Med krisstöd menas

det psykiska och sociala omhändertagandet som behöver ske i samband med olyckor, akuta krisituationer och allvarliga händelser som kan utlösa krisreaktioner.

På varje arbetsställe ska finnas

- ♦ De rutiner för första hjälpen och krisstöd som behövs med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och särskilda risker.
- ♦ Anslag på lämpligt ställe med uppgift om:
  - var utrustning för första hjälpen finns
  - vilka personer som kan ge första hjälpen
  - telefonnummer till utryckningsfordon och taxi
  - adress och om det behövs färdbeskrivning till arbetsstället

Kunskaper och utrustning i första hjälpen

Varje arbetsmiljödelegat är ansvarig för att medarbetarna känner till hur första hjälpen och krisstödet är organiserat på arbetsstället.

Exempel på kunskaper som kan behövas är

- Utbildning i L-ABC (livsfarligt läge, andning, blödning och chock)
- Kunskaper i hjärt-lungräddning (HLR)
- Kunskap för att kunna bedöma behovet av och ge första hjälpen vid akut sjukdom, skallskador, brännskador, omhändertagande av barn osv.
- Utbildning i debriefing, "avlastningssamtal"

Det är viktigt att kunskapen hålls aktuell.

Exempel på utrustning som kan behövas är

- förbandsmaterial
- filter
- brandredskap
- bårar
- skyddshandskar
- nödduschar och anordning för ögonspolning
- tydliga skyltar och utrymningsplaner

Det är viktigt att utrustningen förvaras lättillgänglig men säkert.

KRISSTÖD

En kris är en händelse där ens tidigare erfarenheter och inlärd reaktionssätt inte är tillräckliga för att man ska förstå och psykiskt hantera den aktuella situationen. Vid krisbearbetning talar man om normala reaktioner vid en onormal situation.

Exempel på händelser som kan utlösa krisreaktioner

- arbetsolyckor och allvarliga tillbud
- våld och hot om våld
- anhörigas eller arbetskamraters död eller svåra sjukdomar
- olyckor och katastrofer på och utanför arbetsplatsen
- förlust av arbete, identitet, social position, ekonomisk trygghet, anseende, självkänsla eller självbild.
- yrkesspecifika plötsliga och/eller extrema påfrestningar
- andra förhållanden i arbetet som kan innebära stark psykisk påfrestning

Omedelbart efter händelsen kan du t.ex. reagera

- med överaktivitet i form av hysteriskt och panikartat beteende
- med underaktivitet i form av apati, förlamningsreaktioner
- med kroppsliga reaktioner t.ex. yrsel, illamående, hjärklappning, skakningar
- med avsaknad av känslor

En tid efter händelsen kan du t.ex. reagera:

- med sömnrubbingar, insomningssvårigheter, mardrömmar
- med trötthet, nedstämdhet, depression
- med stora minnes- och koncentrationssvårigheter
- med huvudvärk, hjärklappning, magont, svettningar, yrsel, muskelspänningar
- med irritation, plötsliga vredesutbrott
- med ångest, skuld- och skamkänslor
- med ilska
- med olust inför arbetet

Dessa reaktioner kan även finnas hos personer som varit vittne till en händelse – arbetskamrater eller de som funnits runt omkring

KRISFÖRLOPPET

Följande reaktioner är normala när man utsätts för svåra yttre psykiska påfrestningar och oväntade livslägen.

Första fasen – chock

Den första fasen – chockfasen – är kortvarig, från några minuter upp till dagar. Den kännetecknas av förnekelse, apati och avstängdhet. Vissa kan ytligt sett verka oberörda och välordnade, men under ytan är allt kaos. Andra kan skrika och rusa omkring eller vara paralyserade, ligga tysta och orörliga.

Den viktiga insatsen i denna fas är att ge värme, vila samt att vara vaksamt aktiv och ge förutsättningar för läkning av fysiska och psykiska sår.

Andra fasen – reaktion

Chockfasen övergår i en reaktionsfas. Detta är krisens akuta skede och börjar när den drabbade tvingas öppna ögonen för vad som skett. Tillvaron blir mer eller mindre kaotisk, med kroppsliga reaktioner som sömnstörningar och aptitlöshet. Den drabbade har behov av att fly undan och att försöka hitta någon mening med det som har hänt. Försvarsmekanismer, som aggressivitet, förnekelse och destruktivitet mobiliseras för att överleva den stora smärtan. Destruktiviteten kan ibland uttryckas i form av missbruk av alkohol och tabletter. För länge sedan bortglömda minnen kan dyka upp under reaktionsfasen.

Den viktiga insatsen i denna fas är att behandla försvarsmekanismerna varsamt, att inrikta samtalen på verkligheten (här och nu), att lyssna och stödja fungerande sidor, att vara ärlig och att undvika spekulationer och falska förhoppningar. Tillåt den drabbade att reagera och uppmuntra inte sökandet efter syndabockar.

Tredje fasen – bearbetning

Denna fas - även kallad reparationsfasen - tar över när det akuta skedet är över. Nu kan den drabbade återvända mot framtiden och orientera sig på nytt. Smärtan är helt borta eller under kontroll. Gamla aktiviteter återupptas undan för undan och nya erfarenheter kan tas emot.

Om detta återvändande inte sker inom rimlig tid kan den drabbade behöva sakkunnig hjälp.

Fjärde fasen - nyorientering

Denna fas har inget slut. Den drabbade lever med ärr som alltid kommer att finnas och krisen blir en ny del av livet.

Ur "Kris och utveckling" av Johan Cullberg

VAD JAG SOM CHEF/ARBETSLEDARE SKA GÖRA

Tydlig och saklig information är mycket viktigt vid allvarliga händelser. I stressituationer ökar tendensen till ryktesspridning och förvrängning av verkligheten. Det är därför viktigt att information om allvarliga händelser ges fortlöpande, även när informationsvärdet kan tyckas lågt.

Omedelbart efter händelsen:

- visa medmänsklighet, omsorg, ge trygghet
- inte lämna de drabbade ensamma, skapa lugn och trygghet
- acceptera olikheter i känslor och andra symptom
- inte skicka hem någon utan att ha en kort genomgång av det inträffade

En kort tid efteråt:

- lyssna
- informera om stressreaktioner och individers sätt att möta kriser
- prata om det inträffade, individuellt och i grupp
- tala om fakta
- ge tid
- vid behov anpassa arbetet
- håll kontakt med den drabbade under eventuell sjukskrivning
- vid behov medverka till kontakt t. ex. hos företagshälsovården om reaktionen kvarstår efter en längre tid.

En längre tid efteråt:

- följa upp händelsen
- ge stöd vid ev. rättegång och möjlighet till genomgång av rättegångsförfarandet

Jourverksamhet

KvaLita Johanneshovshälsan har en bemanning under kontorstid med två personer, för akuta händelser såsom rån, hot, våld och andra traumatiska situationer som kräver stöd på plats. Se företagshälsovård, flik 8.

CHECKLISTA FÖR CHEF/ARBETSLEDARE

Om massmedia blir inblandad och den utsatte vill träda fram stötta henne/honom i kontakt med media.

- ✓ Skriv enhetens adress och telefonnummer bredvid telefonen.
- ✓ Vid bombhot kontakta polisen och därefter stadsdelsdirektören/överordnad chef.
- ✓ Det ska finnas en lista över personer som ska kontaktas om något allvarligt har inträffat. Alla ska känna till vem hon/han ska kontakta.
- ✓ Se till att säkerhetsregler och säkerhetsplan fungerar. **ALLA SKA VETA HUR HON/HAN BÖR AGERA.**
- ✓ Ta hand om den drabbade och lämna inte henne/honom ensam, skapa lugn och trygghet.
- ✓ Se till att den drabbade tas om hand, följ med eller se till att någon annan gör det.
- ✓ Kontakta anhöriga enligt aktuell förteckning . Skicka aldrig hem någon till en tom bostad. En förteckning över anhöriga bör upprättas och hållas aktuell.
- ✓ Kontakta företagshälsovården för ev. psykologisk krisstöd/debriefing.
- ✓ Informera omgående andra medarbetare i gruppen. Även de som är frånvarande från arbetet ska få information om vad som inträffat.
- ✓ Informera stadsdelsdirektören/överordnad chef.
- ✓ Vid allvarlig skada/tillbud ska Arbetsmiljöinspektionen kontaktas (tel 475 01 00)
- ✓ Gör polisanmälan om händelsen så kräver.
- ✓ Gör arbetsskadeanmälan.
- ✓ Ge stöd efteråt.
- ✓ Vid behov anpassa arbetsuppgifter.
- ✓ Prata om det inträffade.
- ✓ Följ upp det inträffade.
- ✓ Åtgärda de brister som finns i arbetsmiljön.
- ✓ Ge stöd vid ev rättegång och möjlighet till genomgång av rättegångsförfarandet.
- ✓ Sök stöd om du själv känner dig osäker att agera.